

WFHSS

ZZBNS

ÖGSV

Sekcija MS in ZT v sterilizaciji

8

Uvod v pravo za zaposlene na področju zdravstva

*V samoti svoje pisarne: sodnik prekorači
zakon!*

Leopold-Michael Marzi
2009

Vsebina

1 Osnove prava.....	3
2 Osnovni pojmi ustave.....	4
3 Zakonodaja	5
4 Uvod v zasebno pravo.....	5
5 Pogodba o zdravljenju	7
6 Pravice pacientov.....	8
7 Odškodninsko pravo	11
8 Povezava med bolnišničnimi predpisi, delovno zakonodajo in delovnim pravom.....	17

Uvod v pravo za zaposlene na področju zdravstva

Predgovor:

Ta skripta lahko poda le kratek pregled bistvene zakonodaje, manjše, nacionalne razlike so seveda mogoče, a vendar zelo malo verjetne.

Za posamezna vprašanja oz. nejasnosti si je v vsaki državi potrebno priskrbeti strokovno pravno pomoč.

1 Osnove prava

Sobivanje v skupnosti zahteva red. Obstajajo predpisi, med katerimi je verjetno najpomembnejši **pravni red**.

Pravni red ima dve lastnosti: je pisno določen s strani državnih institucij in se po potrebi lahko uveljavlja s prisilnimi državnimi ukrepi.

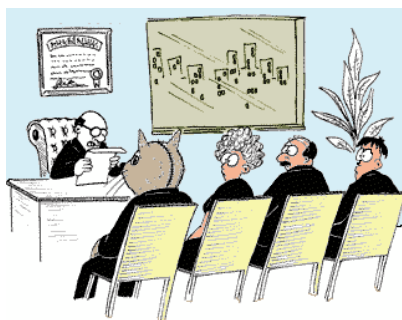

Primer: Nekdo ne plača nakupne cene. Prodajalec lahko na sodišču vloži tožbo za neplačani znesek. Če po izreku sodbe dolžnik še vedno ne plača zneska (in še dodatnih sodnih stroškov), se mu sredstva odvzamejo z izvršbo na plačo.

Poleg pravnega reda imajo pomembno vlogo tudi navade (vedenje v določeni skupini ali družbi) in morala (stanje vesti).

Zakonodajo sestavljajo dejstva in pravne (zakonske) posledice.

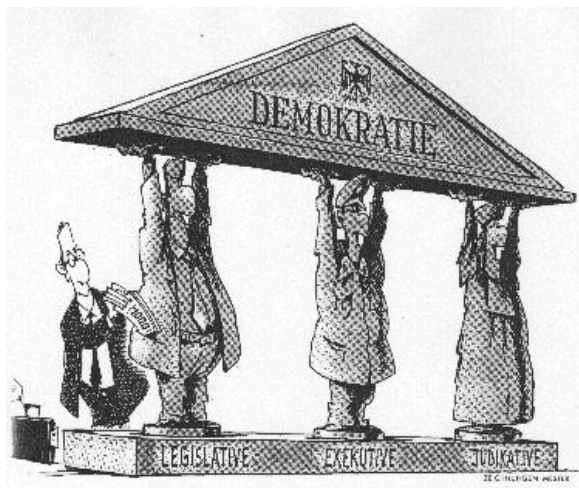
Primer: Če nekdo umre brez zapuščene oporoke, bodo sredstva med dediče razdeljena tako, kot je to zakonsko določeno. Če pa obstaja (veljavna) oporoka, pa se premoženje razdeli glede na določbe v oporoki.

2 Osnovni pojmi ustave

Osnovna pravila človeškega sobivanja so v vsaki pravni državi povzeta v ustavi. V ustavi so predstavljena pravila o strukturiranosti in podrobnem delovanju države.

Ustave vsebujejo splošna načela pravnega reda.

Demokratično načelo: ljudje odločajo o tem, kdo jih bo vodil, saj s svojimi rednimi volitvami legitimirajo pomembne organe. Mandati so na splošno omejeni, mogoča je tudi ponovna izvolitev.

Republiško načelo: republika se od monarhije razlikuje po tem, da je na čelu države namesto monarha (npr. kralj ali kraljica) državni poglavar (predsednik), ki je v svojem mandatu časovno omejen.

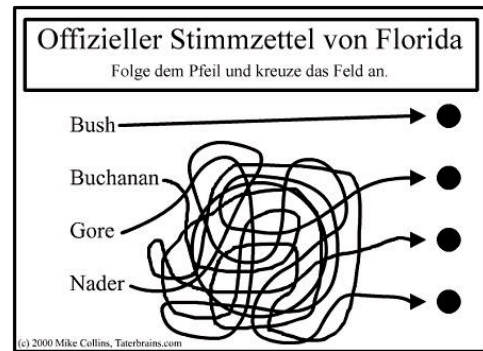
Pravnodržavno načelo: vsi državni organi so vezani na veljavno zakonodajo. Upoštevanje pravilne uporabe zakonodaje je zagotovljeno z različnimi institucijami za zaščito pravnega varstva.

Primer: Ravnanje policista med aretacijo je (pozneje) lahko s strani nadzornih organov ocenjeno kot nezakonito. Oškodovanec v tem primeru ni le formalno oproščen kršitve, ampak mu pripada tudi odškodnina.

Pomen pravnodržavnega načela pa se ne nazadnje nanaša tudi na predvidljivost državnih dejanj. Tudi za državne organe je predvidena pravna varnost, glede na to, da so sposobnosti precej jasno omejene.

Liberalno načelo: pravna država si sama namenoma postavlja meje, da bi posameznikom dala oz. odobrila najmanjšo mero svobode.

Primeri: Tajno glasovanje zagotavlja posameznikom, da se v glasovalni kabini resnično odločijo tako, kot želijo. Tajnost pisem zagotavlja, da vsebine ni možno cenzurirati. Tajnost telekomunikacijskih sporočil prepoveduje prisluškovanje telefonom. Samo v zelo dobro opredeljenih okoliščinah (močan sum kaznivega dejanja) se lahko odobrijo izjeme glede poseganja v tajnost.

Načelo delitve oblasti: oblast v državi je razdeljena tako, da posameznik nima preveč moči. Na ta način se preprečujeta zloraba moči in korupcija.

Primer: Ena sama oseba ne sme hkrati izvajati pomembnih državnih funkcij. Lahko pa namestnik v parlamentu postane minister in kasneje tudi predsednik.

3 Zakonodaja

Vsaka država potrebuje zakonodajalca. Zakone (v demokratičnih državah) praviloma sprejme parlament, katerega člani so izvoljeni ali ponovno izvoljeni v določenih časovnih intervalih.

Zakoni so razglašeni in so dandanes na splošno dostopni tudi na internetu.

Opozorilo: Zakon, ki je že bil objavljen (javno), lahko stopi v veljavo šele kasneje. Včasih se uporablja tudi stare in že neveljavne predpise (davčni obračun davčne uprave za leto 2008 je bil izdelan leta 2009 in se sklicuje na ne več veljaven pravni položaj za davčno leto 2008).

Tudi pravnikom ni vedno enostavno hitro ugotoviti veljavnega pravnega položaja, še posebej zato, ker se določbe zaradi protiustavnosti lahko razveljavi!

4 Uvod v zasebno pravo

Zasebno pravo ureja razmerje med zasebniki, medtem ko je javno pravo države državljanom nadrejeno.

Primer: Nakup avtomobila pri trgovcu je stvar zasebnega prava. Izdaja voziškega dovoljenja pa sodi pod državni akt.

Pravna sposobnost osebe se začne ob rojstvu in konča s smrtjo. Kot pravno sposobna oseba je posameznik nosilec pravic in dolžnosti.

Vsakega človeka se že od rojstva s strani pravnega reda obravnava kot pravno sposobnega, a še ne takoj opravično sposobnega. Za **opravično sposobnost** je značilno, da nekdo lahko svoje ravnanje utemelji s pravicami in dolžnostmi.

Primer: boter novorojenčku podari varčevalni račun. To dejanje je veljavno, saj je otrok od svojega rojstva pravno sposoben. Manjka pa mu opravične sposobnosti, da bi s prihranki lahko razpolagal. Pravni red zato za otroke predvideva pravne zastopnike (starše), ki bi odpravili to pomanjkljivost.

Opravična sposobnost ima znova dve plati: poslovno sposobnost in deliktno sposobnost.

Poslovna sposobnost pomeni, da oseba lahko sklene pravni posel (pribl. kupna pogodba).

Deliktna sposobnost pa je odgovornost za nezakonita ravnanja oz. pravne kršitve.

Primer: Voznik avtomobila po lastni krivdi v nesreči poškoduje osebo. Če je bil voznik v času povzročitve nesreče prišteven, mora oškodovancu na njegovo zahtevo plačati odškodnino (za bolečine in trpljenje).

Najpomembnejši pojem zasebnega prava je **pogodba**.

Pogodba nastane, ko sta predloženi **dve (ali več) ujemajoči se izjavi o nameri**, ki sta usmerjeni v dosego vzpostavitve pravnih posledic.

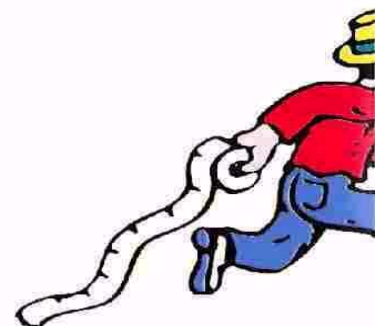
Primer: Oče kupi 10 žvečilnih gumijev za svojega otroka. S plačilom kupnine je lastnik žvečilnih gumijev, ki jih potem lahko da naprej svojemu otroku (jih podari).

Primer: Zakonca od investitorja kupita etažno stanovanje. Oba zakonca podpišeta pogodbo in s tem postaneta polovična lastnika (solastnika) stanovanja.

V vseh državah sveta se vsak dan sklene na milijone pogodb, kot so prodajne pogodbe za potrošniško blago, prevozne pogodbe z izvajalci javnega prevoza itd.

Pisna oblika pogodbe je **izjema**. Tudi manjši nakupi, ki se plačajo takoj, so v celoti veljavne pogodbe, ki ne zahtevajo pisnih oblik.

Prav tako ni nujno, da je ob nakupu dosežen dogovor (ustno ali pisno) o zadevah, za katere se običajno razume, da so bile dogovorjene.

Primer: Stranka v trgovini z živili kupi živila, ki so pokvarjena, kar se izkaže šele po zaužitju. Čeprav ob nakupu nepokvarjenost ni bila izrecno dogovorjena, je le-ta lastnost samoumevna, saj prodaja pokvarjene hrane ne bi imela nobenega smisla (niti pravnega). Oškodovanec lahko zahteva odškodnino, če lahko dokaže razmerje med nakupom in zastrupitvijo s hrano. Tudi če oškodovanec ni zadržal potrila o plačilu, lahko doseže (sicer bolj težko) svojo pravico.

Pravni red daje pogodbenim strankam veliko manevrskega prostora. Vse dokler so stranke poslovno sposobne in da privolijo v pogodbo brez zvižac in prisile ter je izvršitev pogodbe legalna in dejansko možna ter ne krši nobenega zakona, se pogodba lahko sklene.

Če dogovorjene obveznosti niso izpolnjene, lahko prikrajšana pogodbeni stranka z državno pomočjo vložiti tožbo na sodišču.

Tudi zdravljenja pri zdravnikih v zasebnih praksah in v bolnišnicah so, pravno gledano, pogodbe (**t. i. pogodbe o zdravljenju**) in v primeru napak predstavljajo pravno podlago za odškodninski zahtevki.

5 Pogodba o zdravljenju

Če se oseba zdravi pri zdravniku z lastno ordinacijo ali v zdravstveni ustanovi (v bolnišnici ali kliniki), se ustvari **zasebnopravna pogodba** tudi v primeru, če bolnišnico vodi javni sektor (država).

Ne gre le za opravljanje primarnih dolžnosti, t. j. zdravstvene oskrbe, temveč tudi številnih sekundarnih dolžnosti, ki se jih pacienti pogosto ne zavedajo.

Npr. bolnišnica mora upoštevati higienske standarde, da se zavaruje pred okužbami. Poleg ostalih dolžnosti pa imajo vsi zaposleni tudi dolžnost varovanja tajnosti in shranjevanja vseh zabeleženih podatkov, ki so (poleg mnogih drugih) predmet pogodbe. V primeru **napak v storilnosti** lahko pacient uveljavlja svoje pravice, saj ni prosilec, ampak **pogodbenuk**, ne glede na vrsto plačila (javno ali zasebno zavarovanje, samoplačniško ali koncesionirano).

6 Pravice pacientov

T. i. **pravice pacientov**¹ niso le tesno povezane z zasebnim pravom, temveč tudi s človekovimi pravicami. Ker pravna konstrukcija pogodbe o zdravljenju obstaja že dolgo, so pacienti že v prejšnjih letih uveljavljali svoje pravice, a pogosto le s tožbami na sodiščih. V zadnjih letih pa si odvetniki pacientov vedno bolj prizadevajo za izvensodne rešitve oz. poravnave sporov.

Dolžnost vseh zaposlenih v zdravstvenih ustanovah je spoštovanje pravic pacientov na njihovem območju, ali z drugimi besedami: **pravice pacientov sodijo v službeno dolžnost vseh zdravstvenih delavcev**.

Tudi če navedene pravice pacientov niso v celoti navedene, so pojasnjene na podlagi naslednjih primerov:

Pravica do obzirne oskrbe:

Ker se pacienti glede na zdravstveno stanje nahajajo v bolj ali manj težkih osebnih okoliščinah, potrebujejo individualno pozornost in oskrbo v skladu z njihovimi potrebami, in sicer od vseh oseb, ki pridejo z njimi v stik in ne le od tistih, ki opravljajo zdravstvene dejavnosti ali oskrbo.

Pravica do varstva zasebnosti:

Tudi v večposteljnih bolnišničnih sobah je, če je le mogoče, treba upoštevati in varovati zasebnost pacientov. Pogovori, ki zadevajo zdravstveno stanje, naj ne bodo opravljeni pred drugimi pacienti, temveč na štiri oči.

Pravica do zaupnosti:

Podatki, ki se obdelujejo v zdravstvu, so verjetno eni izmed najbolj občutljivih podatkov posameznika. Zato je nujno, da ti podatki ne pridejo v roke nepooblaščenim osebam in institucijam. Zaupnost se nanaša tudi na podatke, pridobljene v času zdravljenja in ki ne vsebujejo zdravstvenih informacij, kot so naslovi, telefonske številke ipd. Posredovanje podatkov je dovoljeno le s soglasjem sodišča, ali če pacient s posredovanjem soglašata sam.

¹ Opomba Sekcije: Zakon o pacientovih pravicah je dostopen na internetni strani: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200815&stevilka=455> (31. 1. 2013).

Pravica do strokovnega in najmanj bolečega zdravljenja in oskrbe:

Pri zdravljenju pacientov je treba uporabiti le priznane metode. Glede na stalen napredek v medicini, negi in drugih sorodnih področjih je z zdravljenjem neposredno povezano tudi stalno nadaljevalno izobraževanje in usposabljanje oseb, ki prihajajo v stik s pacienti.

Pravica do celovite obveščeniosti o možnostih zdravljenja in tveganjih:

Moderna medicina ponuja vse več načinov zdravljenja, ki pa ima tako svoje slabosti kot prednosti. Kirurški postopki, ki puščajo le minimalne brazgotine, imajo lahko slabost večjega tveganja za zaplete, saj kirurg operira s pomočjo kamere. Pacient mora pred operacijo dobiti dovolj informacij, da se lahko odloči o zanj najbolj primerni metodi zdravljenja.

Pravica do privolitve ali zavrnitve zdravljenja:

Z nekaj izjemami (pri nalezljivih boleznih) pacient ni obvezan k zdravljenju. Zdravljenje lahko zavrne tudi brez navedbe razlogov, a pod pogojem, da lahko jasno misli in se zaveda posledic svoje odločitve. Tudi zdravnik je obvezan k temu, da pacienta opozori na negativne posledice zavrnitve zdravljenja. Če pacient še vedno zavrača zdravljenje, mora zdravnik to sprejeti, saj bi njegovo samovoljno ravnanje lahko imelo kazenske posledice, tudi v primeru, da bi se po zdravljenju pacientovo stanje izboljšalo. Razlog za to je v osebni svobodi posameznika in pacientovi volji.

Pravica do seznanitve z zdravstveno dokumentacijo in do možnosti prejetja kopije le-te:

Pacient ima v okviru zdravljenja (z redkimi izjemami) in še dolgo po zaključku le-tega vedno možnost vpogleda v svojo zdravstveno dokumentacijo. To pomeni, da je vse, kar je o pacientu zabeleženo, lahko predmet morebitnega preverjanja.

Pravica do pridobitve zdravstvenih podatkov s strani zdravnika na razumljiv in obziren način:

Glede na današnje razumevanje prava je pacient pogodbenik izvajalca zdravstvenih storitev oz. zdravnika po lastni izbiri. Tudi, če bi se lečeči zdravnik lahko pravilno odločil na podlagi svojega specializiranega znanja, zakon vseeno predvideva, da bi pacient v čim večji večini primerov lahko soodločal o svojem zdravljenju. Seveda je ob tem nujno, da je pacient pred svojo odločitvijo čim bolj informiran. Informacija je razumljiva predvsem takrat, kadar ni podana v obliki zapletenih strokovnih izrazov, ampak na razumljiv način. Vsak pacient se ni psihično sposoben spopasti z negativnimi napovedmi svojega zdravstvenega stanja. Od zdravnika se zato še posebej zahteva, da upošteva celotno pacientovo okolje oz. stanje.

Pravica do zadostnih obiskov in možnosti stikov z zunanjim svetom:

Če ni tehtnih razlogov za preprečitev stikov z zunanjim svetom (npr. akutna okužba, nujen počitek po težki operaciji, itd.), bolnišnica ne more preprečiti tovrstnih stikov. Pacient lahko tudi brez obrazložitve prepreči obisk posameznih oseb, ki ga želijo obiskati. Pravica do obiskov je torej pravica, ki izhaja iz pacientov samih.

Pravica otrok do zagotavljanja otrokom prijazne bolnišnične nastanitve in njim prilagojene opreme:

Ker otroci lahko svojo nastanitev v bolnišnici in zdravljenje dojemajo kot naporno izkušnjo, je treba narediti vse, da se jim omogoči čim prijetnejše bivanje. Sobe naj bodo prijazne, v njih naj se nahaja dovolj igračk, pripomočkov za risanje, prav tako pa je pomembno, da je osebje obzirno, saj bodo otroci le tako lažje premagali svojo bolezen.

Pravica do verske oskrbe in duševne podpore:

Glede na veroizpoved imajo pacienti pravico do stika s predstavniki/-om verskih skupin. Verska oskrba se v nobenem primeru ne sme zgoditi proti pacientovi volji, prav tako ne sme ostati prezrta želja po verskem svetovanju.

Pravica do predčasnega odpusta:

Le v redkih izjemah pacient nima pravice do predčasnega odpusta, in sicer pri nekaterih nalezljivih boleznih (epidemijah). Kljub temu pa je v teh primerih sistem pacientovih pravic popolnoma veljaven, saj je pred nepotrebnimi boleznimi treba zaščititi tudi zdrave ljudi.

Če želi pacient prekiniti zdravljenje v bolnišnici, to lahko stori le, če je pred tem obveščen o morebitnih tveganjih, ki izhajajo iz predčasne prekinitve. Če pacient lahko jasno presoja, mora zdravnik to spoštovati, ne glede na to, da se mu zdi pacientovo obnašanje neprimerno. Predčasne prekinitve zdravljenja morajo biti skrbno dokumentirane.

Pravica do pridobitve odpustnega pisma:

Za zagotovitev najboljšega možnega zdravljenja (pri splošnem zdravniku), mora bolnišnica čim prej izdati t. i. odpustno pismo. Seveda pa mora biti tudi pacient seznanjen z ukrepi, ki sledijo po njegovem bivanju v bolnišnici (npr. nekaj tednov nobenega športnega udejstvovanja, posebna prehrana, itd.).

Pravica do izražanja predlogov in pritožb:

Vzpostavitev pacientovih pravic ne bi bila smiselna, če njihova izvršitev ne bi bila mogoča. Pacienti ne bi smeli imeti nobenih težav, če so vložili legitimno pritožbo. Vseeno pa imajo neutemeljene ali zlonamerne pritožbe lahko negativne posledice za pritožnika. Pravno gledano obstaja velika razlika med tem, ali je bila pritožba objektivna in upravičena, ali pa zgolj žaljiva in polna neutemeljenih razlogov oz. podtikanj.

Pravica do dostojanstvene smrti, nege umirajočih in stika z zaupniki:

Danes večina ljudi umre v bolnišnicah in domovih za ostarele in ne v svojem običajnem okolju. Da bi zadnja faza življenja potekala kar se da pietetno tako za umirajočega kot za svoje, morajo institucije zanje zagotoviti primerne prostore brez motečih vplivov. Nege umirajočih nikakor ne gre zamenjati z evtanzijo, ki je namenjena skrajšanju življenja. Nege umirajočih pomeni predvsem to, da umirajoči v zadnjih urah svojega življenja ni v celoti prepuščen sam sebi - kot se je prej žal pogosto dogajalo - in ni potisnjen v »stransko sobo, shrambo«.

7 Odškodninsko pravo

Pomembno področje civilnega prava je odškodninsko pravo, ki v bistvu določa, **pod katerimi pogoji** se nadomesti neka odškodnina.

V principu mora vsak sam nositi škodo, ki jo je utrpel, razen, če oškodovana stran lahko predloži pravno priznan **ugovor za povračilo škode zoper povzročitelja škode**.

Pogoji za odškodnino so

1. nastanek škode
2. vzročnost med vedênjem in škodnim dogodkom
3. nezakolitost
4. krivda

Vedno je treba preveriti, ali so pri konkretnem primeru izpolnjeni vsi potrebni pogoji za nadomestilo škode.

Škoda:

Škoda je **vsaka slabost oz. pomanjkljivost**, ki jo je nekdo utrpel na **imetju, pravicah ali lastni osebi**.

Primeri:

Požar je uničil dom, premoženje pa se je zmanjšalo za vrednost hiše, saj ta ne obstaja več. Zaradi napačnega pravnega svetovanja je oškodovanec zamudil rok za prijavo škode in pravico, ki bi jo lahko uveljavljal v določenem časovnem okviru.

V prometni nesreči je bil potnik hudo poškodovan zaradi voznikove napake. Od voznika lahko terjaja odškodnino za bolečine.

Ločimo materialno škodo (premoženjska škoda) in nematerialno škodo (nepremoženjska škoda), kot je škoda do osebe, žalitev in obrekovanje.

Načeloma so v večini pravnih redov v odškodninskem pravu nadomeščene le materialne škode, **izjema je odškodnina za bolečine**.

Nadalje pa razlikujemo tudi med **neposredno** in **posredno škodo**.

Neposredne škode so tiste, ki so nastale zaradi prvega škodnega dogodka, posredne škode pa so tiste, ki so posledica prve, direktne škode.

Primer: Dva avtomobila trčita in sta popolnoma uničena. Ovirata promet za sabo, veliko ljudi pride prepozno v službo, zaradi česar bodo morale stranke dalj časa čakati na storitve.

Posredne škode se nadomestijo le v izjemnih primerih, npr. nadomestilo pri škodi, ki jo svojci utrpijo v primeru smrti ljubljene osebe (izgubljena vzdrževalnina, izgubljeno gospodinjstvo, ipd.).

Škoda je tudi **dejansko morala nastati**, samo možna, a ne dejansko nastala škoda, je le nematerialna (jeza oškodovanega) in zato prizadeta oseba ni upravičena do nadomestila.

Vzročnost: pod vzročnostjo razumemo **vzročno zvezo** med ravnanjem povzročitelja škode in nastopom škode, pri čemer gre lahko za aktivno dejanje ali opustitev.

Primeri: Nekdo poškoduje drugo osebo z nožem (dejanje).

Kretničar pozabi prestaviti kretnico, zaradi česar trčita dva vlaka (opustitev).

Pravni red ne želi pripisati krivde za nepredvidljive nastanke škode neposrednemu povzročitelju škode, saj to ne bi bilo primerno (razumno).

Primer: Zdravnik intravenozno vbrizga pacientu zdravilo, ki ga je vzel iz originalne embalaže. Pacient takoj umre. Izkaže se, da je proizvajalec po pomoti uporabil napačno embalažo. Dejanje zdravnika ima sicer vzročno vlogo za nastanek škode, ni pa adekvatno, saj zdravnik zaradi svojih izkušenj ni pričakoval, da bodo v tovarni zamenjali nevarne snovi.

Nezakonitost: dejanje, ki krši zapoved ali prepoved pravnega sistema, je označeno kot nezakonito.

Primer: Pes, ki prosto teče okoli, ugrizne in poškoduje mimoidočega. Pes v tem primeru sicer ni deloval nezakonito, ker ni naslovnik zakonskih določb, je pa to vsekakor njegov lastnik, če je bilo ugotovljeno, da ni izpolnil svoje dolžnosti nadzora psa.

Samo v dveh primerih je nezakonito ravnanje lahko upravičeno: v **samoobrambi** in **skrajni sili**.

Samoobramba je obramba pred nezakonitim in neposrednim napadom na življenje, svobodo ali premoženje z **zmerno (razumno)** obrambo.

Primer: Medicinsko sestro v nočni izmeni napade narkoman, ki hoče imeti ključe od omare z narkotiki. Sestri uspe narkomana podreti na tla in ga pridržati do prihoda kolegov. Njeno dejanje je upravičeno.

Skrajna sila je obramba pred neposredno nevarnostjo s povzročitvijo škode na pravni dobrini nekoga drugega, ki ni napadalec.

Primer: Alpinist je skoraj na tem, da zmrzne, ko pride do zaklenjene kočice in vlomi vanjo, da bi si rešil življenje. Pravna dobrina življenja je nad pravno dobrino premoženja.

Krivda: o krivdi govorimo, ko je nekdo **deloval nezakonito**, ko se mu torej lahko **očita nezakonito delovanje**.

Krivda se ravna po **osebni naravi storilca** in se lahko prizna le takrat, ko se storilcu lahko očita, da je bil po svojih subjektivnih sposobnostih **zmožen prepoznati nezakonitost** svojega ravnanja in bi temu primerno lahko ustrezno ravnal.

Ločimo več vrst krivd:

Naklep

Huda malomarnost

Lažja malomarnost

Naklep obstaja, kadar se kršitelj zaveda nezakonitosti.

Primer: V prepiru dveh sosedov eden izmed njiju iz jeze poškoduje cvetlični lonček drugega.

Huda malomarnost pomeni hudo zanemarjanje tiste skrbnosti, ki jo od človeka v dani situaciji vedno pričakujemo.

Primer: Kirurg izvede načrtovano operacijo brez internističnega pregleda in odobritve, zaradi česar pacient utrpi poškodbe.

O **lažji malomarnosti** govorimo takrat, ko neko dejanje vodi do napake, ki sicer ni opravičljiva, a se občasno zgodi tudi skrbnemu človeku.

Primer: Reševalec v množični prometni nesreči spregleda hudo poškodovano osebo in o njenem nujnem reševanju prepozno obvesti dežurnega zdravnika, zaradi česar pride do upočasnjenega zdravljenja.

Razlikovanje med **več vrstami krivde** je pomembno zato, **ker obseg odškodninske odgovornosti pri višji stopnji krivde narašča.**

Deliktna in pogodbeni odgovornost:

Če obstaja dvom, se domneva, da je škoda nastala brez krivde neke druge osebe.

To velja v celoti pri t. i. deliktne odgovornosti. Povzročitelj škode in oškodovanec med seboj nimata nobenega pogodbenega razmerja v zvezi s škodo.

Primer: Na oddaljeni podeželski cesti se je zgodila prometna nesreča, pri kateri je prišlo do poškodb pločevine. Oba udeleženca nesreče se prej med seboj nista poznala. Tudi, če bi se poznala in bila drug z drugim v pravnem razmerju (npr. kot najemodajalec in najemnik), to pri nesreči ne bi igralo nobene vloge, saj se tovrstna škoda preseli izven tega pravnega razmerja.

Oškodovanec mora povzročitelju (soudeležencu nesreče) dokazati krivdo o nastali škodi.

Škodo lahko **v okviru pogodbenega razmerja** povzroči tudi druga oseba, kar pomeni, da se povzročitelj škode in oškodovanec nahajata v pogodbenem pravnem razmerju. Škoda nastane med izpolnjevanjem pogodbe.

Primer: Lečeči zdravnik je nepazljiv in med posegom v svoji ordinaciji poškoduje pacienta.

Ker je pacient pogodbenik zdravnika, med njima obstaja **pogodbena odgovornost**. Če pacient trdi, da mu je bila povzročena škoda, mora zdravnik kot **povzročitelj škode** dokazati, da ni kriv povzročitve škode, da bi škoda nastala tudi, če bi vse potekalo po pravilih medicine.

Odškodnino je načeloma treba nuditi v **taki obliki, ki bo povrnila prejšnje stanje**. Če taka odškodnina ni možna in smotrna, jo je treba povrniti v obliki **denarnega nadomestila**.

Sokrivda oškodovanca: če je oškodovanec soodgovoren za nastanek škode, mora sam nositi sorazmeren delež škode.

Primer: Pacient je ob odpustu iz bolnišnice obveščen o tem, da mora v primeru težav med procesom zdravljenja takoj obiskati ambulanto. Zaradi zapoznelega uveljavljanja ambulantne pomoči pride do zapoznelega upravičenega zdravljenja.

Zahtevek oškodovanca za denarno nadomestilo je v tem primeru upravičeno znižan.

Odgovornost za dejanje druge osebe: načeloma je vsak odgovoren le za svoja dejanja in ne za dejanja druge osebe. Izjema je le posredna odgovornost. Delodajalci za izpolnjevanje svojih pogodbenih obveznosti ponavadi izberejo določeno število zaposlenih, ki jih imenujemo **posredniki**. Za njihove napake delodajalec odgovarja kot za svoje lastne. Izraz »**posrednik**« ne izraža **nobene posebne kvalifikacije**, tudi primarij je posrednik pravnega subjekta bolnišnice!

Primer: Zaradi lažje malomarnosti kirurga je pacient pri operaciji v bolnišnici oškodovan. Pravni subjekt bolnišnice je kot pogodbenik dolžan plačati odškodnino, ker je odgovoren za nastalo škodo.

Operacija je bila ravno pravočasna. Štiri ure kasneje bi ozdravel sam po sebi.

Pod določenimi pogoji ima delodajalec pravico zahtevati **povračilo odškodnine** od svojega zaposlenega (povzročitelja škode). Povračilo odškodnine je odvisno od stopnje krivde, pri čemer se za »opravičljive napake« ne prevzema odgovornosti, stopnjo malomarnosti pa lahko zmanjša sodišče. V primeru naklepa pa odgovornost ni omejena.

Omejitev povračila celotne škode je nujna zato, da zaposleni ob povračilu ne bi utrpel ogrožitve svoje ekonomske eksistence in bi bil delodajalec v tem primeru ekonomsko močnejši. Delodajalec lahko svoje gospodarsko stanje tudi izboljša z možnostjo zaposlitve več delavcev, a mora ob tem sprejeti možnost tveganja.

Odgovornost za ugotovljene kršitve drugih: v ožjem smislu so le nadrejeni dolžni opazovati dejanja svojih zaposlenih in ob ugotovljenih kršitvah primerno ukrepati. Kolegi se med seboj ne potrebujejo stalno nadzirati. V primeru napak, ki »padejo v oči«, pa je tista oseba, ki napake oz. kršitve ne poskuša odpraviti, zanjo tudi sama odgovorna.

Primeri: zaposleni v bolnišnici redno krade potrošni material za lastno uporabo. Njegov sodelavec to ve, a ne želi imeti nobenih težav, zato svojih ugotovitev ne zaupa nadrejenemu. S tem pa sam postane storilec kaznivega dejanja in odgovarja za škodo.

Medicinska sestra vidi, kako njena sodelavka uporablja zamenjana zdravila in napako šele po uporabi javi nadrejenemu. Na napako bi morala opozoriti takoj, saj bi s tem preprečila tveganje za pacienta.

Tudi **brez posebnega dogovora** med delodajalcem in zaposlenim sta oba pozvana delovati v okviru t. i. **dolžnosti oskrbovanja, varovanja in lojalnosti** in v največji možni meri preprečiti nastanek škode. Tako je delodajalec med drugim dolžan skrbeti za **zdravje** zaposlenega, medtem ko je zaposleni dolžan skrbno ravnati s **premoženjem** delodajalca.

8 Povezava med bolnišničnimi predpisi, delovno zakonodajo in delovnim pravom

Vsaka zaposlena oseba v bolnišnici je razpeta (pogosto nezavedno) med tremi velikimi pravnimi področji: **bolnišničnimi predpisi, delovno zakonodajo in delovnim pravom.**

Bolnišnični predpisi urejajo organizacijsko okolje dejavnosti v bolnišnici, od tega, kdo je odgovoren za delovanje, do tega, pod katerimi pogoji bodo pacienti sprejeti, kdaj jih je treba odpustiti, itd.

Delovna zakonodaja različnim poklicnim skupinam določa pravice in dolžnosti, npr. določenih zdravnikov, da so »vodje oddelkov« ali poklicne dolžnosti zaposlenih, da tudi v prostem času v sili nudijo prvo pomoč.

Nimajo vse poklicne skupine posebne delovne zakonodaje, v zdravstvenem sektorju so to predvsem zdravniki, medicinske sestre, medicinsko/tehnične službe, babice itd. Kljub temu pa so se pri številnih poklicnih skupinah v dnevni delovni situaciji razvili določeni standardi, ki so od zakonodajalcev veliko kasneje priznani in zapisani.

Delovno pravo ureja splošna razmerja med delodajalcem in zaposlenim, npr. pravica delodajalca, da svojemu zaposlenemu daje navodila in njegova dolžnost, da svojemu zaposlenemu izplača primerno plačo.

Primer: Pomočnik za zdravstveno nego v vsakdanjiku ne more izvajati vseh svojih priučenih in pridobljenih opravil, ker je nadrejeni nekaj teh opravil zaupal diplomiranim medicinskim sestram.

Delodajalec ima vso pravico postavljati omejitve, hkrati pa ne more zahtevati opravljanja opravil oz. del, ki niso zajeta v opisu delovnih nalog.

Primer: Pomočnik patologa pomaga zdravniku pri obdukciji. Nikakor pa ni zadolžen za to, da bi sam izvajal obdukcijo, saj to opravilo ni zajeto v opisu njegovih delovnih nalog.

Za pravnike so pogosto le navidezna nasprotja med posameznimi področji zakonodaje večinoma lahko rešljiva. Na splošno lahko rečemo, da lahko delodajalec na svojega zaposlenega močno vpliva s podajanjem navodil in splošnih ukazov, a njegovo mejo vedno predstavlja delovno pravo. Deloma obsežnim pravicam delodajalca stojijo nasproti pravice zaposlenega (npr. v mnogih državah se plača v primeru bolniške še nekaj časa izplačuje). Spore med delodajalcem in zaposlenim se v **skrajnih primerih lahko rešuje tudi na sodišču.**